

PRIPOMIENKY
PODNETY
NÁPADY

PROGRAM PRÁCE S RODIČMI

PROGRAM PRÁCE S RODIČMI

pre aktivity ETP v komunitách

**Iva Grejtáková
Andrej Gliganič
Lenka Orságová**

December 2015

OBSAH

Úvod 6

Ako na to?

1. Práca s rodičmi v sociálne vylúčených komunitách 8
 - 1.1. Existencia lokálnej aktívnej skupiny/jednotlivcov v komunite a vlastné zdroje komunity 8
 - 1.1.1. Pracovný list 9
 - 1.2. Potreby rodičov 10
 - 1.2.1. Participatívna metóda zisťovania potrieb 11
 - 1.2.2. Pracovný list 13
 - 1.3. Motivácia rodičov pre účasť na programe 14
 - 1.3.1. Pracovný list 15
 - 1.4. Sieťovanie/zdroje 16
 - 1.4.1. Pracovný list 17
 - 1.5. Riziká 18
 - 1.5.1. Swot analýza 18
 - 1.5.2. Trénovanie rizikových scenárov 18
 - 1.5.3. Pracovný list 19
2. Vstup do komunity s konkrétnym programom 20
 - 2.1. Čo? 20
 - 2.1.1. Pracovný list 21
 - 2.2. Pre koho? 22
 - 2.2.1 Pracovný list 23
 - 2.3. Ako? 24
 - 2.3.1. Názov 24
 - 2.3.2. Obdobie realizácie programu 24
 - 2.3.3. Ciele programu 24
 - 2.3.4. Aktivity, metódy a techniky 25

2.3.3. Pracovný list	26
2.4. Prečo?	28
2.4.2. Pracovný list	29
3. Hodnotenie programu	30
3.1. Pracovný list	31
Dá sa to!	
1. Mamka, tatko, učme sa spolu	34
1.1. Geo-panáčik	35
1.2. Marikle	36
1.3. Počítadlo	37
2. Buďme kreatívni	38
2.1. Maľujeme prštekmí	38
2.2. Kvetinkovo	39
2.3. Dom snov	40
3. Hurá! Voľný čas trávim spoločne	41
3.1. KC Veľká Ida	41
3.1.1. Bazár pre rodičov	41
3.1.2. Všetci sa radi hráme	41
3.2. KC Stará Ľubovňa	42
3.2.1. Bavíme sa spolu	42
3.2.2. Sme súťaživí	42
3.3. KC Rankovce	43
3.3.1. Aj rodičia to vedia roztočiť	43
3.3.2. Šarkaniáda	43
3.4. Spolu za komunitu	44
Záver	50

Plnohodnotné stimulovanie vývinu detí už od ich narodenia je nevyhnutným predpokladom pre ich úspešné zaradenie do výchovno-vzdelávacieho procesu. Deti, ktoré vyrastajú a žijú trvalo v zlých socioekonomických podmienkach, sú vystavené vplyvom menej podnetného prostredia, a preto sa ich schopnosti a zručnosti vyvíjajú v odlišnom smere a rozsahu ako ich rovesníkov z bežných rodín. Pre úspešné štúdium detí zo sociálne znevýhodneného prostredia marginalizovaných rómskych komunit (MRK), ktoré v domácom prostredí komunikujú len vo svojom vlastnom materinskom jazyku, je nevyhnutné, aby začali s predškolským vzdelávaním v čo najranejšom veku.

Úspešné zaradenie detí z MRK do bežných tried základných škôl závisí od spolupráce rodiny a od miery angažovanosti rodičov pri výchove. Cieľom kontinuálne implementovaných aktivít pre rodičov detí, navštevujúcich predškolské vzdelávanie v komunitných centrách, je skvalitniť vzťahy rodičov s deťmi a zároveň motivovať rodičov, aby sa viac zapájali do vzdelávania svojich detí.

S rodičmi detí, ktoré navštevujú predškolskú prípravu v komunitnom centre, sme začali pracovať v roku 2014. Program práce s rodičmi dopĺňa aktivity predškolských klubov a jeho cieľom je pomôcť rodičom pochopiť, akú dôležitú úlohu rodič zohráva pri vývoji dieťaťa a ako vplyva na jeho neskorší úspech v škole. Pre skvalitnenie programu práce s rodičmi sme vyškolili našich výchovno-vzdelávacích pracovníkov v tvorbe na mieru šitých programov, ktoré sa zameriavajú predovšetkým na zvyšovanie rodičovských zručností, podporu vzťahu rodič – dieťa a motivovanie rodičov.

Metodika programu práce s rodičmi vychádza zo skúseností nadobudnutých v priebehu realizácie tzv. Rodičovských klubov. Pochopili sme, že nie je jednotný recept, ako pracovať konkrétne s každým rodičom, pretože na chod každej domácnosti a život každej rodiny vplyva nespočetné množstvo socioekonomických a spoločenských faktorov. Preto je potrebné, aby sme prichádzali s takými programami, ktoré rodičov v okrajových lokalitách oslovia a súčasne prinesú očakávaný výsledok – rodičia sa budú viac venovať deťom, čím prispievajú k ich ďalšiemu rozvoju.

Teoretická časť metodiky – Ako na to? sa zameriava na predprípravnú fázu tvorby programov, kedy je nevyhnutné nájsť odpovede na základné otázky, určujúce obsah a zameranie programu v danej lokalite, navrhnuť efektívny program práce s rodičmi a spôsob jeho hodnotenia, aby sme úspešne zvládli prípadnú modifikáciu programu. Popis každej zo základných oblastí obsahuje aj pracovný list, ktorý uľahčuje mapovanie situácie, orientáciu a pochopenie zmyslu programu práce s rodičmi.

Aktivity a stretnutia s rodičmi, na ktoré všetci radi spomíname, sú v krátkosti popísané a sfotodokumentované v praktickej časti metodiky – Dá sa to! Majú slúžiť ako inšpirácia pre výchovno-vzdelávacích pracovníkov, sociálnych pracovníkov a ľudí, ktorí majú chuť a záujem rozbehnúť program práce s rodičmi. Táto časť metodiky je rozdelená do troch kategórií podľa oblastí, ktoré dané aktivity rozvíjajú a zlepšujú: *Mamka, tatko, učte sa spolu, Budme kreatívni a Hurá! Volný čas trávim spoločne.*

AKO NA TO?

1. PRÁCA S RODIČMI V SOCIÁLNE VYLÚČENÝCH CHUDOBNÝCH KOMUNITÁCH

Predtým, ako začneme pripravovať konkrétny program pre prácu s rodičmi, si musíme odpovedať na niektoré dôležité otázky. Tie nám zefektívnia neskoršie fungovanie a hodnotenie programu. Otázky sa týkajú týchto piatich základných oblastí:

1.1 EXISTENCIA LOKÁLNEJ AKTÍVNEJ SKUPINY/JEDNOTLIVCOV V KOMUNITĚ A VLASTNÉ ZDROJE KOMUNITY

Každá komunita má svoju vlastnú štruktúru a svoje vlastné pravidlá fungovania. Ich poznanie patrí k nevyhnutným predpokladom pre akúkoľvek prácu. Predtým, ako prideme s konkrétnou ponukou je dobré vedieť, či v komunite fungujú:

- **Prirodzené authority** – môžu to byť starší muži, či ženy, podnikatelia, ľudia, ktorí niečo dokázali a sú ostatným podporou; môžu to však byť aj authority typu úžerníci, ktorí majú na komunitu veľký vplyv, môžu mať vlastné záujmy a nemusia byť nadšení tým, že do komunity vstupujeme,
- **terénni osvetoví/sociálni pracovníci**, pochádzajúci z komunity,
- **lokálni aktivisti** – jednotlivci, ktorí sa aktívne zapájajú do rôznych rozvojových či vzdelávacích programov, iniciujú diskusie zamerané na riešenie problémov komunity.

Uvedené skupiny ľudí nám môžu pomôcť pri príprave programu cennými informáciami o štruktúre a fungovaní komunity. Môžeme ich služby využiť pri získavaní alebo prenose informácií, ku ktorým by sme sa inak nedostali (pri hodnotení programu, pri mapovaní potrieb komunity a pod.). Zároveň títo ľudia môžu poskytnúť informácie o zdrojoch, ktoré komunita má.

Zdroje komunity chápeme ako niečo, čo môžeme využiť v prospech programu, a ktoré môže komunita, či jednotlivci, využiť pre svoj vlastný rozvoj a podporu. Môže to byť:

- **Ľudský potenciál** – vzory, ktoré v komunite existujú, vzdelaní jednotlivci, zamestnaní ľudia, mladí aktivisti, členovia, uznávaní ako úspešní a pod.,
- **história** – môže ísť o históriu identity komunity, reputáciu komunity v iných komunitách a spoločnosti, ale aj o históriu ostatných podporných programov, ktoré sa realizovali v komunite, nech už dopadli akokoľvek. Je dobré túto históriu poznať, lebo sa z nej dá poučiť,

Príklad: ak v komunite už predtým niekto pracoval s rodičmi a za ich zapojenie im platil, nech už boli tie čiastky akokoľvek malé, môžeme predpokladať, že to rodičia budú očakávať aj od nášho programu.

- **súdržnosť komunity** – čím súdržnejšia komunita, tým väčšie zdroje jednotlivci majú. Naopak, čím viac kastová a roztrieštená je, tým menej podporných mechanizmov v nej nájdeme,
- **finančné zabezpečenie či hmotná núdza** – situácia v oblasti financií nám dá odpoveď na to, čo je to hlavné, čo ľudia z komunity riešia; čím základnejšie potreby to sú, tým menej zdrojov na spoluprácu budú mať,
- **miera vylúčenia, sociálne patológie, rizikovosť komunity** – je vždy dobré pýtať sa, aké vzory správaní si prinášajú jednotlivci z komunity, čo je to, čo oni považujú za normálne.

PRACOVNÝ LIST 1.1.1.

Úloha 1

V tejto časti by sme mali dostať odpovede napríklad na otázky:

1. Aké programy práce s dospelými sa už v komunite realizovali?
2. S akými výsledkami? Aká bola spolupráca s komunitou/s realizátormi programu? S kým sa spolupracovalo najlepšie? S kým najhoršie? Prečo? Priebeh? Dĺžka? Kto je najobľúbenejší v komunite? Kto je vyhlásený čudák? Kto to tvrdí?
3. Kto by nám vedel pomôcť s komunikáciou v rámci komunity?
4. Kde sa členovia komunity stretávajú na diskusie o dani v komunite? Stretávajú sa vôbec? S akými výsledkami? Ktorí z nich?
5. Aká je vzdelanostná úroveň komunity? Aké je najvyššie vzdelanie? Kto ho má? Aký je to človek a akú má sociálnu anamnézu (rodina, zázemie, osobná história)?
6. Aká je situácia v oblasti zamestnanosti? Aká je štruktúra zamestnanosti – aké typy zamestnania: sezónne práce, brigády, práca so stabilným pracovným časom, diaľkové práce mimo domov? Aký je ich pracovnoprávny rámec: dohody, pracovné zmluvy, živnosť, aktivačné práce, čierna práca? Vnímajú ľudia aktivačné práce ako skutočnú prácu?
7. Čo robia rodičia, dospelí ľudia, vo voľnom čase?
8. Aká je demografia?
9. Kto má hlavné slovo v komunite? Je komunita roztrieštená? Delí sa na kasty?
10. Je v komunite niekto, kto by mohol program ohroziť? Ak áno, ako?
11. Je mimo komunity (v obci) niekto, kto by mohol program ohroziť? Ak áno, ako? Aký môže mať motív?

Úloha 2

Pokúste sa napísať, aké zdroje má k dispozícii komunita, v ktorej pracujete. Zdroje sú to, z čoho môže čerpať pri rozvoji.

História komunity

.....
.....
.....
.....

Konzistentnosť (členenie) komunity

.....
.....
.....
.....

Úroveň hmotného a finančného zabezpečenia

.....
.....
.....
.....

Miera vylúčenia, segregácie

.....
.....
.....
.....

Infraštruktúra

.....
.....
.....
.....

1.2. POTREBY RODIČOV

K tomu, aby mohol byť program úspešný, je dôležité poznať potreby samotných rodičov, dospelých ľudí, ktorých chceme osloviť. Poznanie a porozumenie ich potrebám nás naučí hľadať a nachádzať spôsoby ich uspokojenia a umožní nám správne nasmerovať svoju pomoc. Vďaka tomu budeme môcť predísť frustrácii (obojsstrannej, neprimeraným očakávaniam a nájst spoločnú záujmovú plochu pre spoluprácu.

Potreba je uvedomenie si nedostatku alebo nadbytku.

- Nedostatok – som hladný, musím sa najesť.
- Nadbytok – mám veľa energie, potrebujem sa jej zbaviť.

V celom procese práce s rodičmi máme na zreteli Maslowovu pyramídu potrieb, ktorá nám jasne hovorí, ktoré potreby musia byť prioritne naplnené, aby sme sa mohli posunúť ďalej, resp. aby sme sa vôbec mohli na niečo ďalšie sústrediť. Predpokladáme, že program s rodičmi by mal naplňovať ich vyššie potreby, ako sú potreby lásky, prijatia, spolupatričnosti a seberealizácie, preto by sme nemali zabúdať na reflexiu toho, či a ako majú rodičia uspokojené potreby základné.

Maslowova pyramída potrieb

Príklad: Matka, ktorá má viac detí a žije bez muža, sa nebude zaujímať o program doučovania, pokiaľ nebude mať dostatok dreva na kúrenie, navarené alebo oblečenie pre deti do školy.

Akým spôsobom zistíme potreby?

- Bežná komunikácia v teréne – rozhovory priamo v komunite o tom, čo sú denné problémy, ktoré musia členovia komunity riešiť, čo plánujú, ako by vyzeral ich život, keby mohli niečo zmeniť a pod.,
- porovnanie štýlov/spôsobov života – čo je to, k čomu komunita smeruje, aké sú v nej vzory a plány v pracovnej, kultúrnej, vzdelanostnej a sociálnej oblasti,
- pozorovanie – správanie komunity/jednotlivcov v bežnom prostredí, v prostredí komunitného centra alebo pri kontakte s deťmi,
- pozorovanie správania členov komunity mimo ich komfortnej zóny, v nebežných situáciách,
- pýtanie si referencií na reputáciu komunity a jej členov od iných osôb, iných komunit, od ľudí mimo komunity, ľudí z obce, ktorí však v komunite pracujú alebo pracovali a pod.,
- dotazník – písomná forma zisťovania potrieb ľudí. V tomto kontexte je však menej využívaná vzhľadom k nutnej práci s textom, či inému jazykovému základu (hoci, mohol by byť aj v rómčine),
- kazuistika, anamnéza, analýza,
- vlastná skúsenosť – pracovná skúsenosť s komunitou, zovšeobecnenie faktov,
- vytváranie vzťahov v rámci inej činnosti, ktorú v komunite robíme,
- mapovanie prostriedkov – prostriedky sú nástroje na uspokojovanie potrieb.

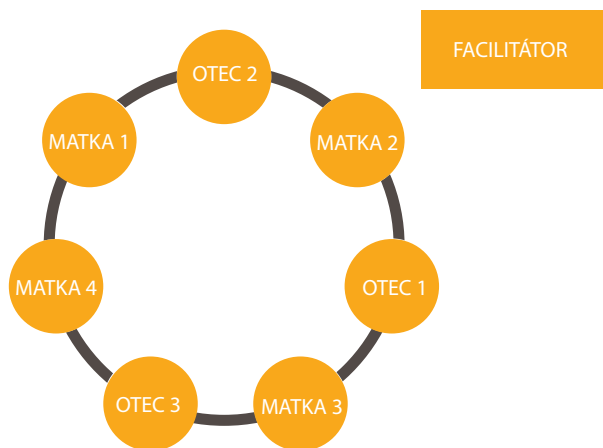
Príklad: Gitara je prostriedok na uspokojenie potreby hrať na hudobnom nástroji, počítač môže byť prostriedok na uspokojenie potreby počúvať hudbu/zvýšiť si status/naučiť sa pracovať s textom/surfovať na internete/vyplniť si čas atď.

1.2.1. Participatívna metóda zisťovania potrieb

Špeciálna metóda na mapovanie potrieb, ktorá sa od ostatných líši mierou účasti skúmaných na získavaní informácií, je participatívna metóda, založená na skupinovej dynamike. Prebieha v týchto fázach:

1. Vytvorenie skupiny

Vytvorenie reprezentatívnej vzorky ľudí („fokusová skupina“) cca 10-15 členov (stála skupina), ktorá má zahŕňať obe pohlavia, každú vzdelanostnú úroveň, vekovú skupinu, sociálne postavenie atď. Jej zloženie je závislé aj na tom, aké potreby je nutné zistiť – to znamená, že ak chceme pracovať iba s rodičmi, zorganizujeme iba skupinu rodičov z komunity.

2. Stretávanie sa so skupinou

Mapovanie prebieha na základe pravidelných stretnutí s touto skupinou. Frekvencia a dĺžka stretávania závisí na spoločnej dohode, jedno stretnutie však musí trvať najmenej 1 hodinu a malo by sa uskutočniť najmenej 25 stretnutí.

Formovanie tímu (reprezentatívnej vzorky ľudí):

Prvé stretnutie

- určenie si pravidiel, kompetencií,
- určenie si štruktúry stretnutí/práce,

ďalšie stretnutia

- tvorba, udržiavanie a rozbor vzťahov v skupine,
- vedenie k akceptácii, počúvaniu sa, konštruktívnej kritike,
- vytýčenie témy ďalšieho stretnutia,
- záver – motivovať prísť nabudúce.

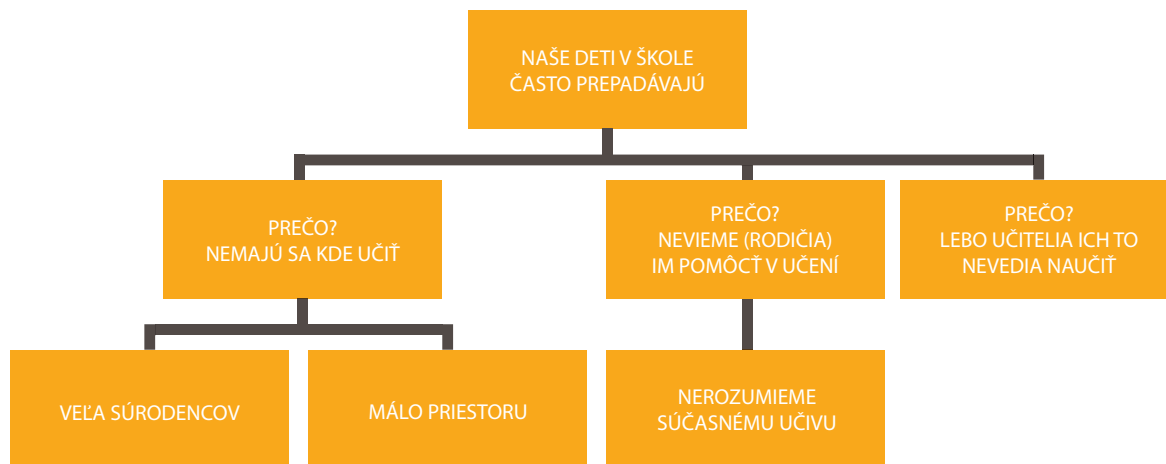
Príklad stretnutia fókusovej skupiny a zisťovania potrieb:

Jedno zo stretnutí môže byť vedené formou zisťovania aktuálnych problémov, ktoré komunita/jednotlivci vnímajú ako dôležité vo vzťahu k ich deťom/mládeži. Na papier/tabuľu píšeme všetko, čo im v procese diskusie napadá. Určite sa tam objaví množstvo podnetov na spracovanie. Z tohto množstva dáme potom skupine jeden problém, na ktorom sa zhodnú, že by ho chceli riešiť ako prvý. V závislosti od našej úlohy, postavenia v komunite, môžeme problém citlivo sami vybrať.

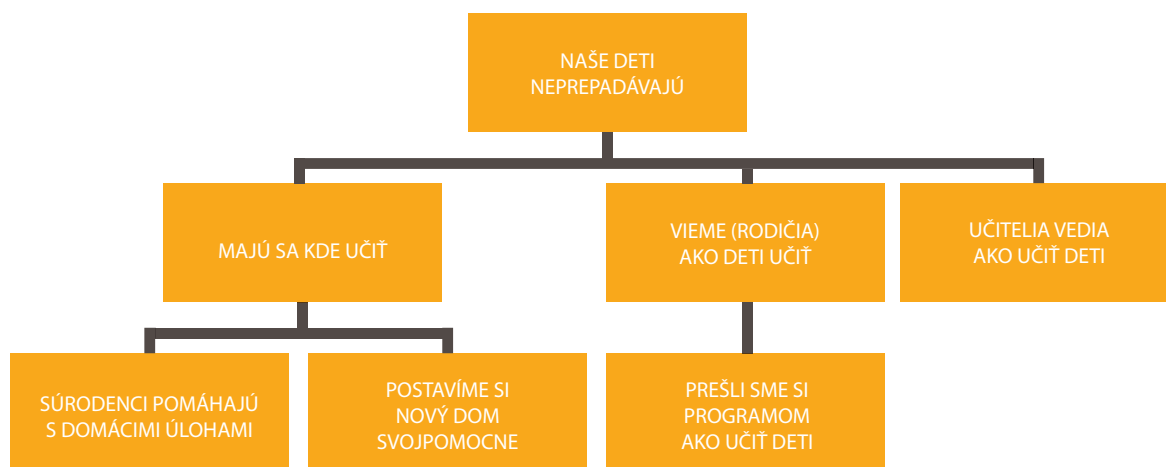

Problém sa snažíme formulovať tak, ako keby ho písali samotní účastníci a využívaním otázky „Prečo?“ ho postupne rozoberáme na drobné časti. Takto nám vznikne tzv. strom problémov, ktorý je zároveň aj stromom potrieb, pretože vyriešením uvedených problémov by sa naplnili niektoré potreby rodičov (viď Strom problémov/potrieb).

Návrhmi zo skupiny ďalej pokračujeme preklopením stromu problémov do podoby riešení. Postupujeme tým istým smerom, ako pri tvorbe stromu problémov (zhora dole) a problémy formulujeme ako ideálny stav (viď Strom riešení).

Strom problémov/potrieb

Strom riešení

PRACOVNÝ LIST 1.2.2.

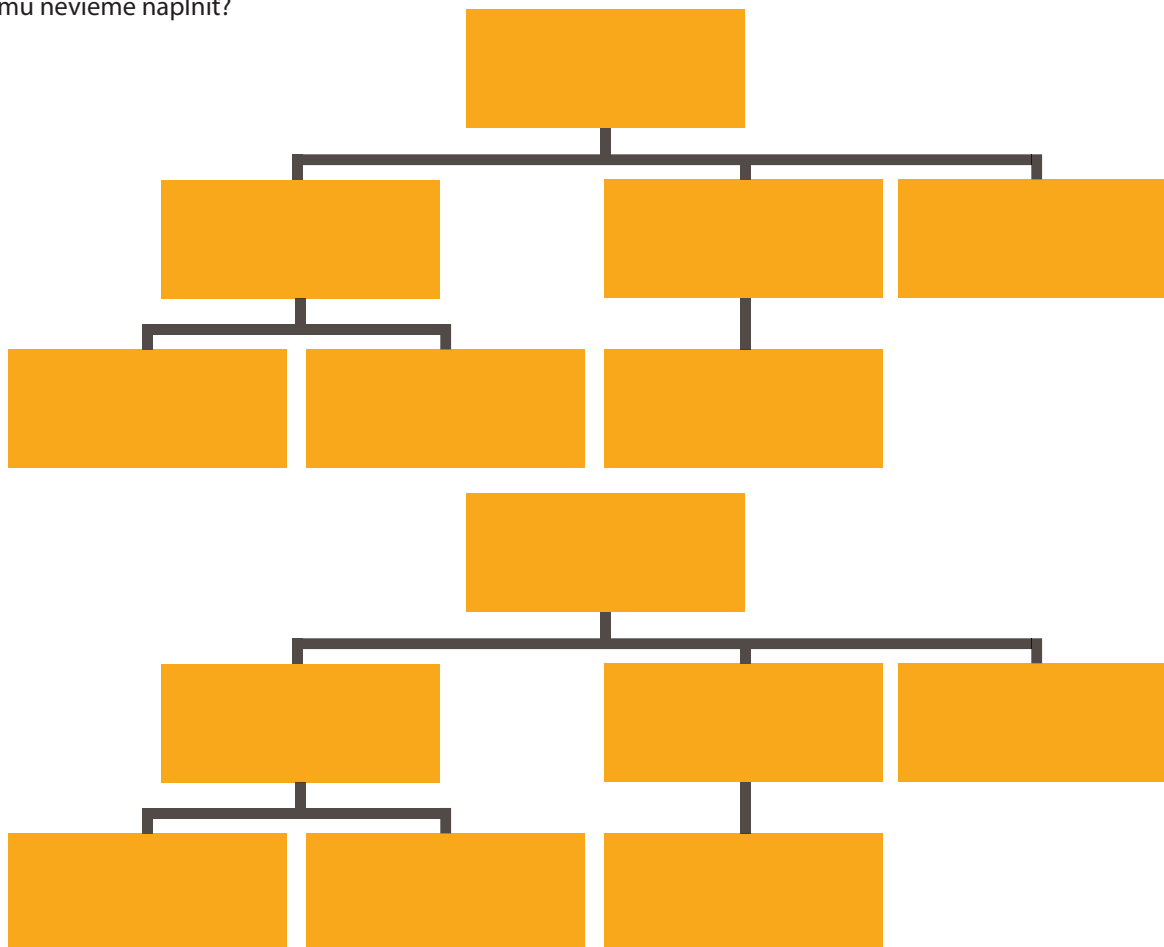
Úloha 1

V tejto časti by sme mali dostať odpovede na otázky:

1. Aké sú hlavné potreby rodičov v komunite?
2. Ktoré hlavné problémy rodičia riešia?
3. Ktoré hlavné potreby už majú vyriešené?
4. Kto ich vyriešil a ako?
5. Ktoré potreby v rámci nami ponúkaného programu nevieme naplniť?

Úloha 2

V nasledujúcich diagramoch si vyskúšajte sami na sebe cvičenie Strom problémov a Strom riešení. Vyberte si akýkoľvek vlastný problém alebo potrebu a pokúste sa ho/ju rozanalyzovať spôsobom, aký je uvedený v kapitole.

1.3. MOTIVÁCIA RODIČOV PRE ÚČASŤ NA PROGRAME

Pred oslovením rodičov na účasť v programe je užitočné sa opýtať: Prečo by sa mali zapojiť? Čo z toho budú mať? Čo od toho budú očakávať? Odpovede na tieto otázky nám môžu pomôcť pri nastavovaní programu ako celku, pri jeho hodnotení a pri nastavovaní jeho motivačného systému.

Faktor motivácie je pre úspech programu veľmi dôležitý. Motivácia rodičov môže byť:

- Vnútná – je to hnacia sila, ktorá človeka ženie k tomu, aby si uspokojoval nenaplnené potreby. Vnútná motivácia rodičov môže byť uspokojovanie potrieb v starostlivosti o dieťa, o sebarozvoj, o rozvoj komunity... Uspokojením potreby sledujú rodičia vlastný pôžitok. Tieto pohnútky je užitočné poznať, pretože ak uspokojenie rodičov zahrnieme do programu práce, ľahšie dosiahneme cieľ.
- Vonkajšia – sú to pohnútky, ktoré sú reakciou na vonkajší podnet/ponuku, využitím ktorej získa človek nejaké výhody. Rodičia sa zapoja do programu, pretože im z toho vyplývajú nejaké výhody, napríklad zmena statusu/sociálnej roly, odmeny – finančné aj materiálne, výlety, možnosť tráviť čas mimo komunity a pod.

Pri zostavovaní programu práce je dôležité pochopiť a pôsobiť na oba druhy motivácie.

Povaha motivácie sa odzrkadlí na dĺžke a výsledku programu – a teda aj na zmene, ktorú program sleduje.

Motiváciu rodičov môžete zistiť aj mapovaním potrieb, ktoré je opísané v predošlej časti.

PRACOVNÝ LIST 1.3.1.

Úloha 1

V tejto časti by sme mali dostať odpovede na otázky:

1. Existuje aspoň jeden rodič, ktorý je vnútorne motivovaný pre spoluprácu na programe?
2. Aké motivačné prvky v programe využijeme?
3. Čo určite nebude motivačné? Čo môže rodičom brániť zúčastniť sa na programe?
4. Čo ich do centra pritiahne? Čo ich z centra spoľahlivo vyženie?
5. Čo ich v komunitnom centre zdrží? (pravidelne a dlhodobo?)
6. Čo ich prinúti vrátiť sa?
7. Poznáme aspoň niektoré vnútorné motivácie rodičov?

Úloha 2

Pozorne si prečítajte túto pozvánku.

Vážení rodičia!

Pozývame Vás na rodičovské združenie, ktoré sa bude konať dňa 16. 1. 2012 o 16.00 hodine v pavilóne č. I. vchod Ib.

Program:

- *Otvorenie, privítanie hostí – pracovníčku CPPP a P z Holíčča*
- *Školská zrelosť – odborná prednáška (CPPP a P) a následne diskusia k téme*
- *Zhodnotenie 1. polroka 2011/2012 v oblasti plnenia Programu ISCED 0 vo všetkých triedach, úroveň jazykových a grafomotorických kompetencií*
- *Zoznámenie s aktivitami 2. polroka školského roka 2011/2012 – karneval, Kúcanský čepáček (8.3.), Sokoliari (26.3.), profesionálne divadlo 2x (marec, máj), plavecká škola (28.5. – 1.6.), veľkonočné aktivity (Morena, veľkonočný zajac), Deň detí (4.6.), Polícia v MŠ (máj), Hasiči v MŠ (jún), výlet (12.6.), rozlúčka*

s predškolákmi (21.6.), táborák ku Dňu otcov (15.6.), Deň otvorených dverí pre novoprijímané deti (3.4. 2012), zápis do MŠ (19.3. možnosť zmeny termínu vyhradená), otvorené dopoludnie s ukázkou práce s deťmi vo všetkých triedach (v týždni 21. – 25. mája)

- *Rôzne – chorobnosť detí*
- *Zápis do ZŠ*
- *Diskusia*

Pokúste sa napísať:

Prečo by ste tam ako rodič chceli ísť? Čo vás zaujalo?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Prečo by ste tam ako rodič určite nešli?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1.4. SIEŤOVANIE/ZDROJE

Výber a oslovenie vhodných partnerov, ktorí akýmkoľvek spôsobom môžu ovplyvniť program práce s rodičmi. Môžu nám pomôcť pri hodnotení programu, pri napĺňaní jeho cieľov, pri riešení problémov, pri zdieľaní skúseností a overených postupov. Partnerov hľadáme na úrovni:

- Komunity – aktívni jednotlivci, terénni pracovníci z komunity, vajda komunity, starší ľudia v komunite, ktorí požívajú rešpekt komunity a pod., zdravotní osvetári,
- samosprávy – starostovia obcí, poslanci, terénni sociálni pracovníci, komunitní pracovníci,
- škôl – riaditelia a pedagógovia základných a stredných škôl, materských škôl, umeleckých škôl, centier voľného času a pod.,
- zdravotníctva – zdravotní osvetári, obvodní lekári, zubári, sestry,
- dobrovoľníctva – miestni dobrovoľníci, dobrovoľnícke siete a programy, zahraniční dobrovoľníci a pod.,
- médií – lokálna tlač a televízia, web stránky obcí, komunít, jednotlivcov,
- štátnej správy – administratívni sociálni pracovníci z ÚPSVaR,
- neziskového sektora – aktívne občianske združenia, charita, spolky, záujmové zoskupenia,
- cirkví a náboženských organizácií.

Sieť partnerov

PRACOVNÝ LIST 1.4.1.

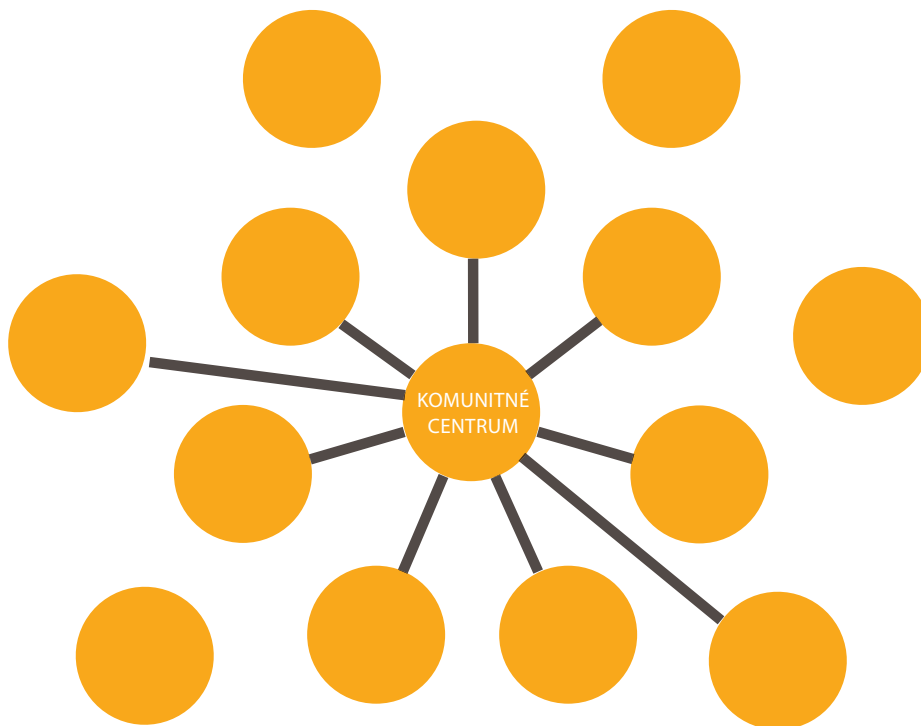
Úloha 1

V tejto časti by sme mali dostať odpovede na otázky:

1. Kto môže náš program podporiť?
2. Čo získame spoluprácou s?
3. Čo stratíme spoluprácou s?
4. Čo partner získa spoluprácou s nami?
5. Čo partner stratí spoluprácou s nami?
6. Čo partnerom ponúkame? Čo od nich potrebujeme/požadujeme?
7. Existujú možné iné záujmy partnerov?
8. Stretneme sa v cieľoch našich programov?
9. V čom sa určite nezhodneme?

Úloha 2

Zamyslite sa a pokúste sa do pripraveného pavúka doplniť všetkých partnerov, ktorí by mohli s vami v rámci programu spolupracovať. Ak je to možné, vyznačte aj prepojenia medzi nimi navzájom.

1.5. RIZIKÁ

Riziká a ohrozenia sú bežnou súčasťou všetkých procesov. Prípravu na ne by sme mali vnímať ako samozrejmu časť akéhokoľvek plánovania. Existencia krízových scenárov nám výrazne pomôže zmierniť následky a skrátiť čas riešenia problémov, ktoré počas programu určite vzniknú.

Na riešenie problémov a riziká sa môžeme pripraviť viacerými spôsobmi:

1.5.1. Swot analýza

SWOT analýza je nástroj plánovania, používaný na hodnotenie silných a slabých stránok, príležitostí a hrozieb daného projektu, ktorý organizácia realizuje v snahe uskutočniť určitý cieľ.

silné stránky

vnútorné vlastnosti organizácie, ktoré jej môžu napomôcť k dosiahnutiu cieľa

- motivovaní a skúsení pracovníci
- dostatok financií
- dobre pripravený plán
- história doterajšej práce v komunite

príležitosti

vonkajšie podmienky, ktoré môžu dopomôcť organizácii k dosiahnutiu cieľa

- komunita je malá a súdržná
- v komunike sa predtým realizoval podobný projekt
- komunita má dostatok motivovaných ľudí so záujmom o program
- existuje sieť partnerov, ktorým môžeme dôverovať

1.5.1. Trénovanie rizikových scenárov

Umožňuje nám pripraviť sa na možné nepríjemné situácie. Nacvičiť si rizikové scenáre môžeme priamo v teréne, vyhľadávaním podobných situácií, alebo simulovaním v umelom prostredí v rámci vzdelávaní, tímových stretnutí a pod. Výsledok tréningu sú nacvičené postupy a rizikové scenáre pre prípad výskytu rizikových situácií:

- Čo sa stane, ak.....?
- Čo urobím, keď.....?
- Čo najhoršie sa môže stať?
- Čo urobíme, ak sa to stane?
- Ako tomu predísť?

Každé riziko je príležitosťou pre ďalší rozvoj a každá prekážka sa dá využiť v prospech programu.

slabé stránky

vnútorné vlastnosti organizácie, ktoré sťažujú dosiahnutie cieľa

- nemotivovaní pracovníci
- nedostatok finančných zdrojov
- nejasne rozdelené kompetencie, úlohy
- nejednotnosť tímu pracovníkov
- prehnané očakávania pracovníkov

ohrozenia

vonkajšie podmienky, ktoré môžu sťažiť dosiahnutie cieľa

- rodičia budú pre program motivovaní iba navonok
- izolácia komunit - vonkajšia a vnútorná
- žiadna sieť partnerov/podpory
- infekčné prostredie komunity
- nekonzistentnosť komunity - vnútorné konflikty a kastový systém
- ohrozenia zo strany susedných komunít, iných štvrtí mesta/obce

PRACOVNÝ LIST 1.5.3.

Úloha 1

V tejto časti by sme mali dostať odpovede na otázky:

1. Čo nás môže ohroziť?
2. Čo nesmieme zabudnúť využiť? S čím/kým sa určite nedá rátať?
3. Na čom sa dá stavať? Na čo sa určite nespoliehať?
4. Kto má/môže mať záujem na tom, aby to nefungovalo?
5. Sme technicky a organizačne pripravení?

silné stránky

vnútorné vlastnosti organizácie, ktoré jej môžu napomôcť k dosiahnutiu cieľa

slabé stránky

vnútorné vlastnosti organizácie, ktoré sťažujú dosiahnutie cieľa

príležitosti

vonkajšie podmienky, ktoré môžu dopomôcť organizácii k dosiahnutiu cieľa

ohrozenia

vonkajšie podmienky, ktoré môžu sťažiť dosiahnutie cieľa

2. VSTUP DO KOMUNITY S KONKRÉTNYM PROGRAMOM

Po zmapovaní situácie v komunite v oblastiach, o ktorých sme písali v predošlej kapitole, si vieme program práce s rodičmi oveľa konkrétnejšie predstaviť. Vieme predpokladať:

- Kto sa do programu zapojí,
- kto/čo nám bude v programe podporou,
- kto/čo by nám mohlo program sabotovať,
- prečo by sa rodičia zapojili,
- prečo by sa rodičia určite nezapojili,
- zároveň máme vytvorené vzťahy a komunikačné kanály.

Ak chceme pracovať s komunitou, najviac odpovedí získame práve v nej.

Predpokladáme teda, že program práce s rodičmi nadväzuje na už realizované činnosti v komunite, resp. základné mapovanie prostredia. Všetci pracovníci a organizácie majú už na začiatku približnú predstavu, čo by chceli v rámci toho programu robiť. Ak chceme pripraviť kvalitný program, nemali by sme zanedbať jeho plánovanie a ujasnenie si základných 4 oblastí (viď obrázok). Čím konkrétnejší pri plánovaní budeme, tým rýchlejšie a efektívnejšie vieme program vyhodnotiť a v prípade potreby modifikovať.

Čo robíme?

Pre koho
to robíme?

Ako to robíme?

Prečo to robíme?

2.1. Čo?

V tejto časti tvoríme obraz toho, čo chceme ponúkať. Aký je program, ktorý chceme ľuďom poskytnúť? Predstavme si, že náš program je niečo, čo chceme predat.

Pomenovať program tak, aby zaujal jeho cieľovú skupinu, je prvým krokom efektívneho spôsobu kontaktu. Nič sa však nestane, ak to ostane „iba“ program. V tejto časti je dôležité pýtať sa „Ktorú potrebu rodičov vieme svojim programom uspokojiť?“

Príklad 1: Komunitní pracovníci chceli vo väčšej miere zapojiť do aktivít centra rodičov detí, ktoré mali problém s učivom na základnej škole. Rodičia mali potrebu stráviť v lete dni inak ako obyčajne. Rodičmi navrhnutým produktom bola LETNÁ ŠKOLA.

Príklad 2: Komunitní pracovníci chceli podporiť rodičov v aktívnejšej podpore vlastných detí v tom, aby študovali na stredných školách a neopúšťali ich pred ich ukončením. Rodičia chceli, aby ich deti po ukončení ZŠ alebo prerušení SŠ neostávali na aktivačných prácach. Ich produktom bola SÚŤAŽ.

Príklad 3: Komunitní pracovníci chceli, aby sa rodičia s deťmi viac rozprávali o témach zameraných na sexuálnu výchovu a rodičovstvo. Rodičia chceli, aby sa ich deti správali slušne. Ich produktom boli pravidelné diskusné posedenia ČAJ O PIATEJ zamerané na konkrétne témy a spojené so zaujímavými hosťami.

Príklad 4: Komunitní pracovníci chceli, aby sa rodičia a dospelí ľudia viac venovali téme financií a domáceho rozpočtu. Rodičia chceli vyriešiť ich situáciu v oblasti exekúcií. Ich produktom bolo KOMUNITNÉ SPORENIE.

Ako v ostatných častiach, aj v tejto je veľmi dôležité vychádzať z potrieb samotných ľudí, ktorých chceme osloviť. Zabezpečí nám to ich prítomnosť na programe.

To, čo si želajú komunitní pracovníci, nemusí byť totožné s tým, čo si želajú rodičia.

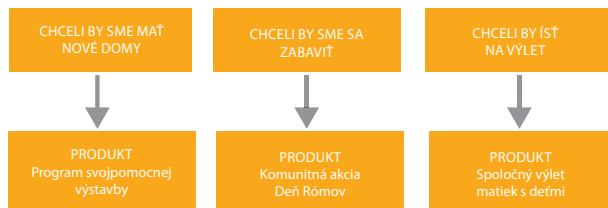
PRACOVNÝ LIST 2.1.1.

Úloha 1

Pokúste sa spomenúť si, ktorú potrebu alebo požiadavku ste už počuli od rodičov v komunite, v ktorej pracujete. Vymenujte aspoň 3 a napíšte ich na papier.

1.
2.
3.

Vyberte si z troch uvedených potrieb/požiadaviek jednu a pokúste sa vymyslieť produkt, ktorý by ju mohol naplniť. Môžete sa inšpirovať obrázkom.

Úloha 2

Predstavte si, že by ste prihlásili svoje dieťa na krúžok výtvarnej výchovy. Ktoré potreby uspokojujete seba a ktoré uspokojujete dieťaťu?

-
.....
.....
.....

Úloha 3

Predstavte si, že vaše dieťa chce ísť na diskotéku. Vy mu to nedovólíte. Akú potrebu si týmto rozhodnutím uspokojujete?

-
.....
.....

2.2. PRE KOHO?

Pri tvorbe programu práce s rodičmi by sme si mali ujasniť, ktorí sú tí naši klienti, ktorých chceme osloviť. Ak je to možné a vhodné, spíšeme si menný zoznam. Ešte predtým, ako ľudí oslovíme, je dobré si premyslieť:

- Počet, s ktorým vieme/dokážeme pracovať berúc do úvahy naše personálne a priestorové možnosti,
- kritériá výberu – zvlášť, ak vieme predpokladať, že záujemcov bude viac, ako vieme pokryť našim programom. Sú dôležité preto, aby výber a vylúčenie záujemcov z programu prebiehali podľa určitých pravidiel a nemali charakter náhodnosti, či rodinkárstva. Predídeme tak mnohým komunikačným problémom a nutnosti vysvetľovať, prečo je práve ten konkrétny človek v programe, a iný nie,
- či komunita nie je členená na skupiny, ktoré spolu nekomunikujú, a teda ani nespolupracujú.

Kritériá výberu do programu musia byť vždy transparentné.

Ak už máme jasno v tom, komu bude program určený, je vhodné určiť si komunikačný kanál, ktorý budeme v rámci programu využívať. Ten je závislý od prijímateľov a ich schopnosti, či nastavenia vnímať, čo im je komunikované.

Komunikačný kanál v sebe zahŕňa:

- Osoby, cez ktoré budeme komunikovať – budeme mať zástupcu skupiny? Budeme komunikovať s každým zvlášť? Odporúča sa stanoviť si v skupine 1-2 komunikátorov, resp. lídrov skupiny (často sa vyprofilujú sami, počas prvých stretnutí, alebo v rámci mapovania potrieb), na ktorých sa budeme môcť počas programu spoľahnúť,
- spôsoby, akými budeme komunikovať – budeme komunikovať osobne, či cez pozvánky, domáce úlohy, zmluvy? Sú oslovení ľudia gramotní, či skôr rozumejú hovorenému slovu?,
- stanovenie komunikačnej štruktúry – dohodnutie sa na tom, ako sa budeme navzájom oboznamovať so zmenami v programe, alebo v účasti; či sa vôbec budeme oboznamovať; otvorenosť v skupine, dôvernosť a vynášanie informácií zo skupiny a pod.

PRACOVNÝ LIST 2.2.1.

Úloha 1

Predstavte si, že pracujete v 250 člennej komunite, kde máte 60 rodičov. Viete, že pre program môžete osloviť iba 30 z nich. Pokúste sa pripraviť aspoň 10 kritérií, na základe ktorých by ste ich do programu prijímali.

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.

Úloha 2

Skúste sa zamyslieť a určiť aspoň 3 vlastnosti, na základe ktorých by Vás určite mali vziať do vami vysnívaného zamestnania.

1. Lebo som
2. Lebo som
3. Lebo som

Úloha 3

Napište aspoň 3 vlastnosti, ktoré klientom nesmú chýbať, aby ste mohli uvažovať o ich zapojení do programu.

1.
2.
3.

2.3. AKO?

Táto časť zahŕňa kompletnú prípravu praktickej realizácie konkrétneho programu. Program by mal pozostávať z týchto častí:

2.3.1. Názov

Názov programu môže zohrať dôležitú úlohu pri záujme rodičov o účasť v ňom, preto by sme si mali dať záležať na jeho výbere. Názov môže v sebe zahŕňať aj obrázok, piktogram, či logo, s ktorým sa účastníci ľahšie stotožnia.

2.3.2. Obdobie realizácie programu

Program by sa mal realizovať v určitom presne vymedzenom časovom období. O časovom období programu by mali byť rodičia vopred informovaní. Časové obdobie je dôležité z viacerých dôvodov:

- Pomáha určiť ciele – ich dosiahnuteľnosť, reálnosť, merateľnosť a pod.,
- pomáha vnášať štruktúru do programu,
- pracuje s očakávaniami a hodnotením – rodičia aj my vieme, akú bude mať program postupnosť a kedy môžeme očakávať, že skončí. Tiež vieme, kedy môžeme program a jeho úspešnosť hodnotiť,
- pomáha nastaviť motivačný systém programu – odmeny, výlety, pridelenie napríklad bodov za splnenie konkrétnej úlohy a pod.

Programy môžu byť krátkodobé, dlhodobé, môžu byť jednorazové alebo sa môžu opakovať.

2.3.3. Ciele programu

Ciele programu by mali byť formulované ako oznamovacie vety, ktoré hovoria o zmene. Cieľ musí byť vždy:

Dosiahnuteľný – znamená, že pri formulácii cieľa sa sami seba opýtame, či je vôbec možné cieľ dosiahnuť v určenom časovom období. Stanoviť si dosiahnuteľný cieľ z hľadiska dopadu na nás a našu prácu je jeden z dôležitých bodov, pretože jeho dosiahnutie (aj keď niekedy iba čiastočné) nás motivuje k ďalšej práci. Naopak, akú by sme mali motiváciu robiť niečo, o čom už vopred vieme, že sa nedá dosiahnuť?

Príklady:

- *Náš cieľ je, aby rodičia naučili učiť deti násobilku. Cieľ je dosiahnuteľný.*
- *Náš cieľ je, aby deti mali samé jednotky. Cieľ je nedosiahnuteľný.*

Merateľný – znamená, že cieľ si stanovíme tak, aby sme na konci programu vedeli zhodnotiť, či sme ho dosiahli, alebo nie. Je tiež dôležité určiť si aj to, akým spôsobom sa dá zmerať dosiahnutie stanoveného cieľa. V niektorých prípadoch je potrebné zmerať alebo zhodnotiť situáciu aj pred začatím programu, aby sme dostali potrebné údaje o zmene.

Príklady:

- *Náš cieľ je, aby rodičom na svojich deťoch záležalo. Cieľ je nemerateľný (ak by sme chceli zmerať tento cieľ, potrebovali by sme mať nástroj na odmeranie toho, ako veľmi rodičom na ich deťoch záleží).*
- *Náš cieľ je, aby sa rodičia so svojimi deťmi doma viac učili. Cieľ je merateľný (dokážeme zmerať, ako často sa rodičia s deťmi učili pred začatím programu, a ako často sa budú učiť na konci programu).*

Špecifický – musí v sebe obsahovať jasné kritériá, podľa ktorých spoznáme, či sa nám cieľ podarilo naplniť. Musí byť jasne definované, čo presne chceme, nie je to len vyslovenie túžby.

Príklady:

- *Náš cieľ je, aby rodičia pochopili, že im chceme dobre. Cieľ je nešpecifický (čo znamená, že chceme deťom dobre?).*
- *Náš cieľ je, aby rodičia začali chodiť na rodičovské združenia do školy pravidelne. Cieľ je špecifický.*

Vzťahujúci sa na kvantitu alebo kvalitu – musí teda vyjadrovať určitý počet (číslo), alebo obsah (v ktorom je vyjadrená zmena).

Príklady:

- *Náš cieľ je, aby programom prešlo minimálne 20 matiek. Vyjadruje sa kvantita.*
- *Náš cieľ je, aby sa deti naučili pomenovať farby. Vyjadruje sa kvalita.*

2.3.4. Aktivity, metódy a techniky

Táto časť patrí medzi základné časti programu, pretože hovorí o konkrétnych postupoch naplňania cieľov, teda dáva odpovede na otázku „Ako dosiahneme naše ciele?“ Pri plánovaní aktivít programu je dobré aktivity plánovať podľa cieľov, ktoré sme si stanovili. Na jeden cieľ naplánujeme minimálne 1 aktivitu.

Príklad:

Náš cieľ je, aby sa rodičia naučili, ako učiť deti násobilku.

Uvedený cieľ sa pokúsime naplniť technikami, ako učiť deti násobilku a technikami, ako naučiť rodičov, ako učiť deti násobilku. Všetko za predpokladu, že sa pracovníci a rodičia stretnú, aby im tieto techniky sprostredkovali.

Aktivity v programe môžu mať charakter školení, cvičení, súťaží, vzdelávania, doučovania, výroby, tvorby, manuálnej činnosti, pohybových aktivít a pod.

PRACOVNÝ LIST 2.3.3.

Úloha 1

Určte, akým spôsobom by ste zmerali naplnenie týchto cieľov v programe:

Cieľ je, aby sa rodičia s deťmi doma doučovali.

.....
.....

Cieľ je, aby mali rodičia väčší záujem o vlastné deti.

.....
.....

Cieľ je, aby sa zlepšila školská dochádzka detí.

.....
.....

Cieľ je, aby rodičia pochopili, ako im pomáha komunitné centrum.

.....
.....

Úloha 2

Akými aktivitami by ste naplnili tieto ciele?

Cieľ je, aby sa deti naučili pomenovať základné farby.

.....
.....

Cieľ je, aby sa rodičia s deťmi doma učili.

.....
.....

Cieľ je, aby rodičia chodili častejšie do centra.

.....
.....

Cieľ je, aby bolo pre rodičov vzdelávanie hodnotou.

.....
.....

Cieľ je, aby sme preventívne pôsobili na násilie v rodine.

.....
.....

Úloha 3

Predstavte si, že na program práce s rodičmi máte stanovené obdobie 4 mesiacov. Napíšte aspoň 3 ciele, ktoré by ste vedeli za toto obdobie dosiahnuť. Ku každému cieľu priradte aj jednu aktivitu.

1. cieľ

Aktivita

2. cieľ.....

Aktivita

3. cieľ

Aktivita

Úloha 4

Napište aspoň tri aktivity, ktoré v centre s deťmi najradšej alebo najčastejšie robíte.

1.

2.

3.

Vymyslíte spôsob, ako na tieto aktivity pripravíte program pre rodičov. Akým spôsobom ich presvedčíte, aby sa zapojili? Čo v programe nesmie chýbať? Čo je treba vypustiť?

1.

2.

3.

Úloha 5

Uvedte príklady rôznych typov programov pre rodičov: Jednorazový

Opakujúci sa

Dlhodobý

2.4. PREČO?

Pýtať sa „Prečo?“ pri tvorbe programu predpokladá istú dávku sebareflexie a sebapoznania (ako na úrovni organizácie, tak na úrovni jednotlivých zamestnancov). Poznať vlastné pohnútky a vlastné ciele za celým programom nám pomôže predísť frustrácii. Niekedy analýzou môžeme zistiť dokonca aj to, že naše pohnútky nie sú vhodné na to, aby sme dosiahli ciele, ktoré by sme chceli. Tento fakt je zvlášť dôležitý, keď pracujeme s ľuďmi, pretože nesprávnymi pohnútkami môžeme druhým ublížiť a tiež, oni môžu ublížiť nám.

Príklady motívácií nevhodných pre prácu v komunite:

- *Robím túto prácu preto, lebo je to moderné.*
- *Robím túto prácu preto, lebo nemám v regióne iné možnosti.*
- *Robím túto prácu preto, lebo potrebujem, aby ma ľudia mali radi.*
- *Robím túto prácu preto, lebo chcem zachrániť svet.*

- *Robím túto prácu preto, lebo rád/a hovorím ľuďom, čo majú robiť.*

Naše „Prečo to robím?“ nám v procese vytvára očakávanie od toho, čo robíme. Očakávania úzko súvisia s motiváciou, a keď ich máme príliš vysoké, ľahko sa môže stať, že budeme rýchlo sklamaní a práca nás prestane zaujímať/baviť. Prehnané očakávania môžu byť dôvod toho, že nevidíme drobné úspechy a posuny, ktoré sa udiali a celú našu prácu budeme považovať za zbytočnú.

Očakávania, ktoré by mohli viesť k frustrácii a nenaplneniu:

- Rodičia by mali vedieť
- Rodičia musia
- Rodičia sú povinní

PRACOVNÝ LIST 2.4.2.

Úloha 1

Pokúste sa napísať aspoň 5 dôvodov, prečo robíte túto prácu:

1.

.....

2.

.....

3.

.....

4.

.....

5.

.....

.....

Úloha 2

Kedy viete, že vašu prácu robíte dobre? Skúste sa zamyslieť a uviesť aspoň jeden faktor na úrovni:

1. praktických výsledkov

.....

.....

2. vašich emócií

.....

.....

3. dopadu na klientov

.....

.....

4. dopadu na okolie

.....

.....

3. HODNOTENIE PROGRAMU

Hodnotenie programu z hľadiska času môžeme rozdeliť na dve časti:

- **Monitoring** – je hodnotenie programu ešte počas jeho realizácie. Monitorujeme, či ide všetko podľa plánu, či máme dostatočný počet účastníkov, či nie sme v časovom sklze, či sa nám darí naplňať ciele. Slúži nám na včasné zachytenie problémov a vytvára priestor na ich riešenie. Je dobré si uvedomiť, že ak sa deje niečo mimo nášho plánu, je to preto, že sme na niečo nemysleli, niečo sme do plánovania nezahrnuli. Nie nutne to musí vždy znamenať problém alebo chybu, treba to však identifikovať a pokúsiť sa vyriešiť. Spôsoby monitoringu si musíme pripraviť už v rámci prípravy samotného programu.
- **Evaluáciu (záverečné hodnotenie)** – hodnotenie úspešnosti programu ako celku po jeho ukončení. Zisťujeme nielen to, či sa nám podarilo naplniť ciele, ale tiež to, či proces realizácie programu nie je potrebné zmeniť tak, aby bol efektívnejší.

Hodnotenie nám dá odpovede:

- Či program naplnil svoje ciele,
- či má ambíciu sa opakovať – ak vieme, že existujú ešte potreby, ktoré sme programom nenaplnili,
- aké potreby boli naplnené alebo aké neboli naplnené.

Okrem cieľov môžeme v programe hodnotiť v podstate čokoľvek, čo nás zaujíma:

- **Spoluprácu s rodičmi.** Zúčastňovali sa rodičia pravidelne? Aká bola ich spätná väzba? Ktorí rodičia prestali chodiť ako prví?
- **Spoluprácu v rámci pracovného tímu.** Fungovali sme spolu bez problémov? Ak nie, o aké problémy išlo? Dá sa tomu predísť? Je niečo, čo by sme už určite takto neurobili?
- **Časové naplánovanie.** Mali sme dostatok času?

Dalo by sa to urobiť aj v kratšom období?

- **Finančné toky.** Mali sme dostatok peňazí? Boli peniaze vždy k dispozícii?
- **Funkčnosť motivačných prvkov rodičov.** Bol motivačný systém zmysluplný? Keby sme ho nemali, zmenilo by sa niečo? Dá sa ešte vylepšiť?
- **Naplnenie cieľov, ktoré sme si nestanovili.** Dosiahli sme programom niečo, čo sme ani neočakávali?
- **Udržateľnosť cieľov, ktoré sme si stanovili.** Aký veľký bude dopad, ktorý sme naplánovali a ktorý sme dosiahli? Ako dlho budú trvať výsledky projektu?
- **Je potrebné program opakovať/aktualizovať/doplniť? Ak áno, tak čím?**

Pri hodnotení programu by sme nemali zabúdať na hodnotenie aj zo strany zapojených účastníkov, teda rodičov.

PRACOVNÝ LIST 3.1.

Úloha 1

Predstavte si, že počas programu vám na dohodnuté stretnutie prestane chodiť polovica účastníkov. Kde sa mohla stať chyba? Aký by bol váš postup pri riešení tejto situácie?

.....
.....
.....
.....
.....

Úloha 2

Napíšte aspoň 5 bodov, ktoré sú podľa vás dôležité pre plynulé fungovanie programu práce s rodičmi a týkajú sa vlastného tímu (pracovného prostredia a organizácie). Bez čoho by podľa vás nemohol program fungovať?

1.
2.
3.
4.
5.

Úloha 3

Napíšte aspoň 3 spôsoby/techniky, ako by ste získali hodnotenie programu od samotných účastníkov:

1.
2.
3.

Úloha 4

Vyberte si akýkoľvek program, ktorý ste už robili. Ako zistíte, že ten program mal zmysel? Skúste napísať aspoň 3 dôvody.

1.
2.
3.

Úloha 5

Skúste zoradiť podľa priority, čo by vás pri hodnotení programu, ktorý už skončil, najviac zaujímalo:

1.
2.
3.

DÁ SA TO!

Keď sa naši pracovníci prelúskali cez prípravnú fázu programu práce s rodičmi, v každom komunitnom centre tímovo navrhli aktivity a ciele stretnutí s rodičmi, pri ktorých sa snažili zohľadniť charakteristické prvky danej komunity a rodinné prostredie dieťaťa.

Rodiny žijúce v marginalizovaných rómskych komunitách s nízkym socioekonomickým statusom vychovávajú svoje deti podľa pravidiel, ktoré sa odlišujú od všeobecne akceptovaných noriem majoritnej spoločnosti. Najzreteľnejší rozdiel je, že deti sú vychovávané kolektivisticky a chýba im denný režim. Dieťa si vzťah a postoj k vzdelávaniu vytvára už v útlom veku prostredníctvom svojich rodičov a okolia, v ktorom vyrastá. Aj preto sme zintenzívnili našu spoluprácu s dospelými členmi komunity, predovšetkým s rodičmi detí, navštevujúcich komunitné centrum.

V každej komunite sú aktivity práce s rodičmi navrhnuté tak, aby kompenzovali nedostatky danej komunity a aby rodičom ukázali pozitívne perspektívy do budúcnosti. V prvom rade ide o aktivity, ktoré ukážu rodičom, akým spôsobom sa môžu hrovou formou zapájať do vzdelávania svojich detí a pomáhať im rozvíjať zručnosti, potrebné pre úspech v škole a dosiahnutie čo najlepších výsledkov. Ďalšou oblasťou je kreatívna práca, pri ktorej rodičia objavujú svoju tvorivosť, predstavivosť a umelecké nadanie.

Novoobjavený talent a zručnosti v nich vzbudzujú zdravú súťaživosť a zvyšujú sebadôveru, aby sa v tom, čo robia cítili isto a sebavedome. Najobľúbenejšie aktivity sú spoločenské stretnutia, pri ktorých sa rodičia navzájom spoznávajú, zúčastňujú sa na kultúrnych podujatiach a v neposlednom rade majú možnosť sa porozprávať o radoostiach a strastiach každodenného života.

1. MAMKA, TATKO, UČME SA SPOLU

Z dlhoročných skúseností vieme, že dieťa, ktorého rodičia prejavujú záujem o jeho vzdelanie, dosahuje v škole lepšie výsledky. Nevyhnutný predpoklad zvýšenia vzdelanostnej úrovne detí z marginalizovaných rómskych komunít je, aby s edukáciou začali už v ranom veku. Vytváranie väzieb medzi rodičmi a materskými a základnými školami je tiež veľmi dôležité pri dosiahnutí efektívneho a skutočného inkluzívneho vzdelávania.

Naši výchovno-vzdelávací pracovníci zapájajú rodičov do aktivít predškolskej prípravy, rodičia sú prítomní na hodinách spoločne s deťmi. Pedagógovia a výchovno-vzdelávací pracovníci v komunitnom centre učia rodičov, ako sa venovať deťom a vysvetľujú im, ktoré aktivity sú najvhodnejšie na rozvoj konkrétnych zručností.

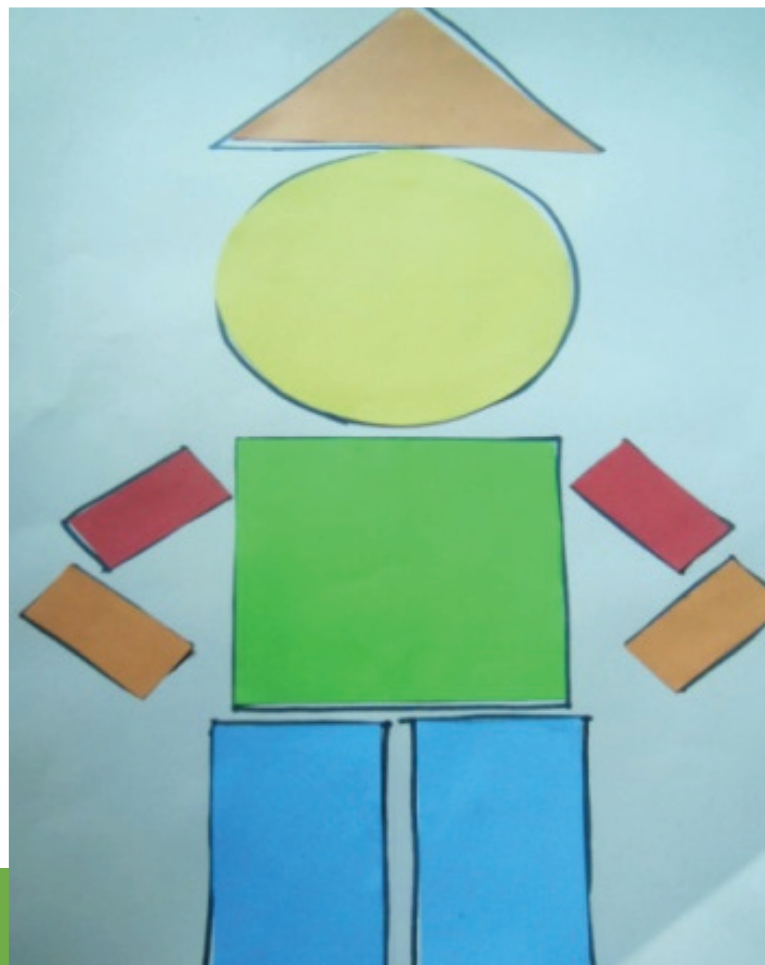
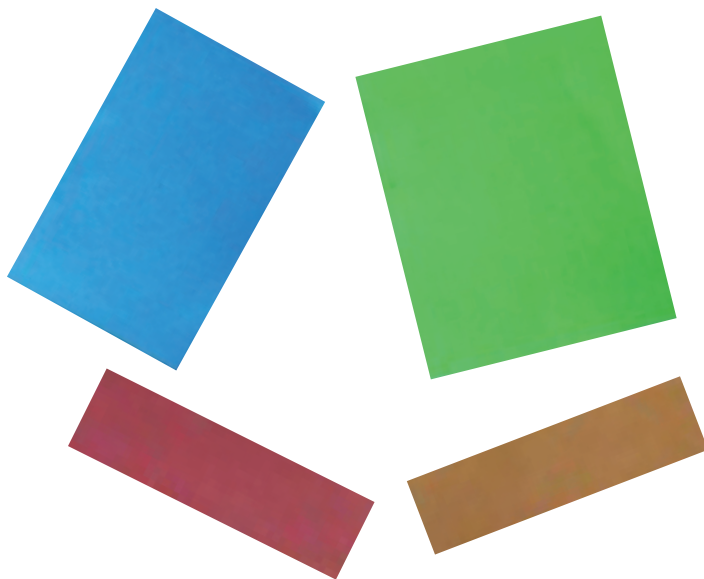
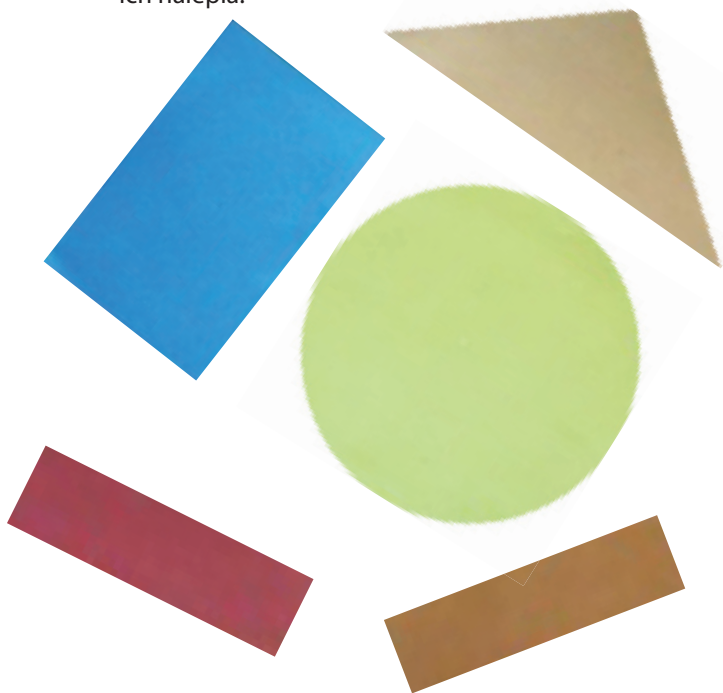
1.1. GEO-PANÁČIK (KC VEL'KÁ IDA)

Ciel: Aktivita slúži deťom na upevnenie vedomostí o geometrických tvaroch a rodičom na overenie úrovne vedomostí ich detí. Aktivita okrem iného precvičuje jemné motorické zručnosti, lepenie a strihanie. Zároveň rodičia venujú svoj čas a plnú pozornosť deťom, čo je pre deti veľmi vzácné.

Pomôcky: Výkres A3, farebné papiere, nožnice, lepidlo.

Príprava: Na výkres predkreslíme čiernou fixkou panáčika tvoreného základnými geometrickými tvarmi (kruh, štvorec, trojuholník, obdĺžnik).

Postup: Rodič pracuje spoločne so svojím dieťaťom. Vystrihujú z farebného papiera potrebné geometrické tvary. Dieťa ich ukladá na príslušné miesto a správne ich rodičovi pomenováva. Až keď sú všetky geometrické tvary správne uložené a pomenované, spoločne ich nalepia.

1.2. MARIKLE (KC STARÁ ĽUBOVŇA)

Ciel: Aktivita rozvíja čitateľskú gramotnosť, slovnú zásobu a schopnosť formulovať a vyjadrovať myšlienky v slovenskom jazyku. Odkaz na rómsku kultúru a tradície je výborným premostením na iné témy, týkajúce sa rómskej histórie a zvyklostí, ktoré sa dajú na ďalších hodinách veľmi pekne rozvíjať.

Pomôcky: Príbeh Marikle pre každého rodiča, tabuľa, alebo flip-chart.

Marikle

Žil raz jeden rómsky kováč, ktorý bol veľmi chudobný. Mal veľa detí, ktoré nemali čo jesť. Jedného dňa podkul farmárovi koňa, za čo mu farmár zaplatil múkou. Kováčova žena pridala do múky vodu, soľ a sódu a zamiesila cesto. Z cesta urobila plochý, okrúhly chlieb a upiekla ho na horúcej platni nad ohňom. Lahodná vôňa chleba sa šírila po celej osade. Chlieb tak krásne voňal, že všetkých prilákal do kováčovho domu. Kováčova žena všetkých nakrmila. Volala sa Marika, a tak pomenovali chlieb „marikle“. Od tých čias Rómovia pečú „marikle“, aby si pripomenuli Marikinu štedrosť.

Postup: Výchovno-vzdelávací pracovník nahlas prečíta príbeh Marikle a požiada rodičov, aby svojim deťom vysvetlili prípadné nejasnosti. Keď je celá skupinka pripravená, pedagóg postupne napíše otázky na tabuľu a otvorí diskusiu.

Fáza opisu: Ako by ste opísali Mariku? Ako by ste opísali kováča? Prečo sa podľa vás Marika rozhodla podeliť sa o jedlo, ktoré pripravila? O čom je podľa vás tento príbeh?

Fáza individuálneho skúmania: Pozval vás niekedy niekto k sebe domov na obed? Pozvali ste niekoho vy? Ako sa cítite u iných ako hosť, alebo keď sú hostia u vás? Čo by ste urobili na Marikinom mieste? Ako inak by ste prejavili štedrosť?

Fáza kritického pochopenia: Myslíte, že rozhodnutie Mariky podeliť sa o jedlo bolo správne? Prečo sa mohla rozhodnúť inak? Čo by sa v takom prípade stalo? Viete si spomenúť na iné príbehy o ochote podeliť sa a o štedrosti? Čo majú spoločné hlavné postavy týchto príbehov? Aké aktivity spájajú ľudí pri nachádzaní nových priateľov? Prečo sa niektorí ľudia správajú sebecky, namiesto toho, aby sa podelili o to, čo majú?

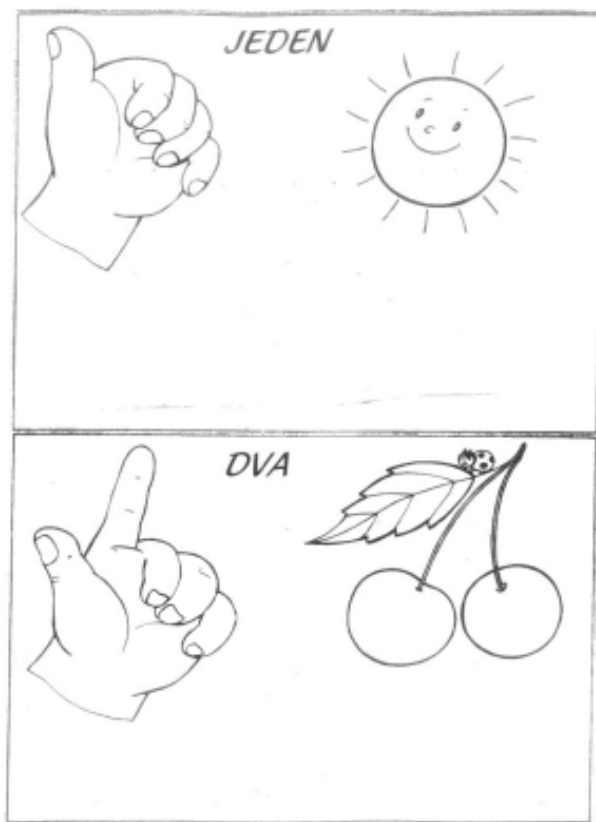
Fáza uvažovania/transformácia: Ako sa môžeme zachovať, keď máme niečo, čo potrebujú ostatní? Čo je ľahké urobiť? Čo je ťažké? Ako sa môžeme podeliť o naše veci, ktoré potrebujeme v škole? Ako môžeme byť dobrí priatelia s tými, ktorí nás potrebujú, ale sú ďaleko od nás?

1.3. POČÍTADLO (KC RANKOVCE)

Ciel: Matematika sa v predškolskom veku využíva ako prostriedok rozvoja myslenia a vyjadrovania vzťahov medzi objektmi. V danej aktivite si deti pomocou pracovných listov, interaktívnych hier a pohybových aktivít utvrdzujú číselný rad 1, 2, ku ktorému priradujú prvky podľa počtu.

Pomôcky: Pracovný list, farbičky, ľubovoľné predmety (kocky, guľôčky, ceruzky, atď.).

Postup: Rodič pracuje spoločne so svojím dieťaťom. Určia na ruke jeden, dva prsty. Výchovno-vzdelávaci pracovník požiada rodičov aj deti, aby dané číslovky spoločne vytlieskali, vyklopali, vyskákali. Rodičia si potom spolu s deťmi vezmú pripravené predmety a vytvárajú skupinky. Na utvrdenie číselného radu 1,2 deti za pomoci rodičov vyplnia pracovné listy. Posledným cvičením sú pohybové aktivity, kedy všetci spoločne kráčajú po triede a pri zvolaní príkazu „Jeden!“ alebo „Dva!“ sa zoskupia do skupín znázorňujúcich danú číslovku.

POČET 1 a 2

Vyhľadaj všetko, čoho je JEDEN / DVA – oddeľ veci ohrádkami podľa POČTU. Na tanier nakresli JEDNO jablko, na druhý tanier DVE jablka.

2. BUĎME KREATÍVNI

Vhodné výchovné pôsobenie a rodina predškolača sa výrazne podieľajú na formovaní dieťaťa a jeho školskej pripravenosti. Je nevyhnutné, aby rodič vedel, akým spôsobom dieťa motivovať a pracovať s ním. Únave dieťaťa sa dá predísť vhodným striedaním ťažších cvičení s ľahšími a cvičení s rôznou úrovňou sústredenia a relaxácie. Rodičia sú preto prizvaní aj do kreatívnych workshopov. Tvorivé stretnutia sú často spojené s debatou o veciach, ktoré rodičov zaujímajú. Nejedna mamka, tatko alebo babka sa s nadšením púšťajú do tvorivých aktivít, ktoré im pomáhajú nájsť si cestu k svojim deťom a zároveň objavia dieťa, ukryté v každom z nás. Počas záverečných prezentácií prác dochádza k výmene osvedčených postupov prác, k spoznávaniu rodinných tradícií a uvedomovaniu si vlastnej hodnoty a postavenia v komunite.

2.1. MAĽUJEME PRŠTEKMI (KC VEĽKÁ IDA)

Ciel: Aktivita slúži na rozvoj tvorivosti detí ako aj u rodičov a učí ich spolupráci, vzájomnej komunikácii a robeniu kompromisov. Precvičuje hrubú (odtláčanie rúk) aj jemnú (malovanie štetcom) motoriku.

Pomôcky: Výkres A3, prstové farby, štetce.

Postup: Rodič spoločne s dieťaťom vytvára obrázok z odtlačkov rúk na výkres a dotvára ho štetcom. Téma je ľubovoľná.

2.2. KVETINKOVO (KC VEĽKÁ IDA)

Ciel: Cvičenie rozvíja jemné prstové svalstvo ruky a pohybovú schopnosť ruky, aby dieťa zvládlo písanie v škole. Rodičia tiež získavajú kreatívne skúsenosti v umeleckej tvorbe pri práci s rôznymi materiálmi.

Pomôcky: Farebné výkresy, lepidlo, nožnice, prípadne staré noviny alebo iný druh rôznofarebného materiálu na výrobu kvetov.

Postup: Rodič nakreslí jednotlivé časti kvetu na výkresy rôznych farieb (prípadne iný materiál). Dieťa všetky predmety povystrihuje a spoločnými silami sa snažia zlepiť kvietok. Na zvýšenie motivácie je možné výsledné práce vystaviť v papierovej záhrade a vybrať najkrajší kvietok.

2.3. DOM SNOV (KC STARÁ ĽUBOVŇA)

Ciel: Vyjadriť vlastné predstavy o vysnívanom rodinnom dome. Aktivita zlepšuje jemnú motoriku – vystrihovanie obrázkov z novin, abstraktné myslenie – koláž rodinného domu, slovenský jazyk a komunikačné schopnosti.

Pomôcky: Staré noviny, lepidlo, nožnice, výkres A3.

Postup: Aktivita sa začne rozhovorom, kedy výchovno-vzdelávací pracovník položí rodičom a deťom otázky: „Čo všetko človek k životu potrebuje?“ (Rodičia s deťmi vymenujú spať, jesť, bývať, piť, atď.) „V akom dome by ste chceli žiť?“, „Kde by ste chceli žiť?“, „Čo Vám v tom bráni?“. Deti povystrihujú z novin rôznofarebné kúsky papierikov, ktoré potom spoločne s rodičmi nalepia na výkres v tvare svojho domu snov, o ktorom si pripravia krátku prezentáciu.

3. HURÁ! VOĽNÝ ČAS TRÁVIME SPOLOČNE

Sociálno-výchovná práca a osвета by mala byť komplexná, a preto naši výchovno-vzdelávací pracovníci zapájajú rodičov do aktivít zameraných na rôzne oblasti výchovy. Spôsob trávenia voľného času vo veľkej miere vplýva na rozvoj osobnosti dieťaťa. Voľnočasové aktivity, navrhnuté pre celé rodiny, majú za cieľ utužiť rodinu a poskytnúť záujmové činnosti, ktoré dávajú možnosť seberealizácie, hry a oddychu.

pre dospelých. Oblečenie nám poskytujú aj zamestnanci U.S. Steel Košice, kde organizujú pravidelné zbierky. Mamičky prídu a za zapojenie sa do aktivít alebo súťaží sú odmenené vecnou cenou podľa ich výberu. Zámerom je, aby im veci neboli dané zadarmo, že každá vec má hodnotu a človek sa musí snažiť, ak chce niečo získať.

3.1. KC VEĽKÁ IDA

3.1.1 Bazár pre rodičov

Na týchto stretnutiach využívame dary od mamičiek, ktoré majú prebytok oblečenia, či už detského alebo

3.1.2 Všetci sa radi hráme

Na každom stretnutí rodičov máme čas vyhradený na hranie sa s dospelými. Rodičia si môžu vyskúšať hračky a spoločenské hry, s ktorými pracujeme pri vzdelávaní ich detí, môžu si tiež medzi sebou zasúťažiť. Táto aktivita sa stretáva medzi rodičmi s veľkým úspechom.

3.2. KC STARÁ ĽUBOVŇA

3.2.1 Bavíme sa spolu – Galavečer, Karneval, Koncert, Výstava

Na týchto spoločenských podujatiach sa rodičia aktívne zapájajú do organizačnej prípravy tanečného alebo kultúrneho predstavenia. Každá rodina upeče a prinesie občerstvenie podľa vlastného výberu a mamičky spolu s babkami pomáhajú vyrobiť kostýmy. Na spoločenských podujatiach sa zúčastňujú aj zástupcovia miestnej základnej a strednej školy, výchovno-vzdelávací pracovníci komunitného centra a rodičia. Vytvorí sa priestor na komunikáciu medzi hlavnými

aktérmi, pracujúcimi v danej lokalite. Spoločnou diskusiou sa utužujú vzťahy, prehľbuje dôvera a vytvára sa priestor na dobrú budúcu spoluprácu.

3.2.2 Sme súťaživí

Ide o organizovanie športových podujatí, súťažných hier a tancovačiek, kde medzi sebou súťažia celé rodiny. Podmienka je účasť oboch rodičov predškôlaka a na súťažnej aktivite sa musia zúčastniť všetci členovia rodiny.

3.3. KC RANKOVCE

viedli svoj talent a nadanie, čo zvýšilo sebavedomie vystupujúcich a posilnilo spolupatričnosť celej komunity.

3.3.1 Aj rodičia to vedia roztočiť

Pochvala, potlesk, či pocit úspechu sú dôležité nielen pre deti a mládež, ale aj pre ich rodičov. V komunitnom centre v Rankovciach, kde máme dlhoročnú úzku spoluprácu s Evanjelickou cirkvou Augsburgského vyznania si rodičia v rámci aktivít lokálneho spevokolu pripravili krátke vystúpenie pre svoje ratolesti. Výsledkom bolo, že na spoločnom vystúpení deti a rodičia pred-

3.3.2 Šarkaniáda

Oblúbenou voľnočasovou činnosťou je poldenná šarkaniáda. Do súťaže sa musia zapojiť minimálne traja členovia jednej rodiny. Spoločne si vyrobia šarkana, ktorý musí nielen dobre vyzerieť, ale aj vysoko a dlho letieť.

3.4. SPOLU ZA KOMUNITU

Zámerom spoločných prác v komunite je poskytnúť možnosť zapojiť sa do zmysluplných činností, ktoré zlepšia podmienky v komunite a skrášlia okolie. V júli 2015 sa na komunitnom dni spolu s členmi jednotlivých komunit zúčastnilo aj 41 amerických dobrovoľníkov.

Prostredníctvom tejto činnosti si účastníci mali možnosť uvedomiť svoje postavenie v danej komunite, získať nové zručnosti a nadobudnúť nové skúsenosti. Rôznorodosť pracovnej skupiny búra medzikultúrne bariéry, otvára dvere novým priateľstvám a zvyšuje chuť starať sa o svoje okolie, aby sa domáci aj návštevníci cítili príjemne.

ZÁVER

K zmene postojov, názorov a vzorcov správania nedochádza zo dňa na deň. Ide o dlhodobý proces, ktorý si vyžaduje systematický a komplexný prístup. Zo skúseností vieme, že Program práce s rodičmi si vyžaduje vysokú mieru flexibilitnosti, nasadenia a trpezlivosti od výchovno-vzdelávacích pracovníkov i rodičov. Ide o neustále sa vyvíjajúci proces, ktorý hľadá najúčinnnejšie a najefektívnejšie formy spolupráce s rodinou. Cieľ je, aby si rodičia zo sociálne znevýhodneného prostredia osvojili rodičovské zručnosti a vytvorili zázemie pre svoje deti, ktoré im poskytne dostatok podnetov, plnohodnotnú podporu a motiváciu pre všestranný zdravý rozvoj dieťaťa.

V priebehu pilotnej aplikácie Programu práce s rodičmi sa práca s rodinou detí predškolského veku stala neoddeliteľnou súčasťou služieb poskytovaných v KC. Z novonadobudnutých skúseností vieme, že rodičia majú záujem a chuť zdokonaľovať svoje rodičovské kompetencie a zručnosti a zapájať sa do spoločných aktivít.

Pozitívne prijatie našej iniciatívy rodičmi nás povzbudilo a podnietilo do vymýšľania a prípravy ďalších aktivít a stretnutí, ktoré posilňujú sebadôveru detí a rodičov, upevňujú vzťah medzi rodičom a dieťaťom a inšpirujú rodičov ako pristupovať k vzdelávaniu svojich detí. Veď vzdelanie je základným predpokladom rozvoja. Jedine kvalitné vzdelanie, vzdelanie, na ktorom záleží deťom aj rodičom, pomôže nielen deťom, ale postupne aj celej rodine pretrhnúť generácie sa opakujúci život v chudobe.

Manuál PROGRAM PRÁCE S RODIČMI pripravili spoločne lektori organizácie
Človek v tísi o.p.s., pobočka Slovensko – Iva Grejtáková a Andrej Gliganič
a koordinátorka Programu vzdelávania ETP Slovensko Lenka Orságová.

Za úspešné príklady z praxe, pripomienky, podnety a nápady vďačíme ETP tímu v teréne, ktorý tvoria:

Koordinátorka sociálnej a ekonomickej integrácie Ľudmila Stašáková

Komunitné centrum Rankovce

- vedúca KC Antónia Gordiaková
- asistentka vedúcej KC Monika Beňová
- asistent vedúcej KC Mirón Duda
- špeciálna pedagogička Daniela Kubyniová
- lokálna asistentka Lucia Sameľová

Komunitné centrum Stará Ľubovňa

- vedúci KC Peter Gomolák
- asistent vedúceho KC Lukáš Bužo
- špeciálna pedagogička Soňa Pavlovská

Komunitné centrum Veľká Ida

- vedúca KC Lucia Lučaiová
- asistent vedúcej KC Martin Balog
- špeciálna pedagogička Vladimíra Fortunová
- lokálna asistentka Jozefína Janová

Ďakujeme aj našim bývalým spolupracovníkom, ktorí v súčasnosti poskytujú služby klientom komunitných centier zaradených do Národného projektu Komunitné centrá:

- Komunitné centrum Košice–Šaca
- Komunitné centrum Kropachy
- Komunitné centrum Moldava nad Bodvou
- Komunitné centrum Ostrovany
- Komunitné centrum Rudňany
- Komunitné centrum Sabinov
- Komunitné centrum Spišské Podhradie

Prípravu publikácie a jej vydanie podporil program švajčiarsko-slovenskej spolupráce ako súčasť projektu Komunita na ceste k prosperite.

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Tento projekt je podporený prostredníctvom programu švajčiarsko-slovenskej spolupráce v rámci rozšírenej Európskej únie

ENGAGEMENT
GLOBAL

Service für Entwicklungsinitiativen

Názory vyjadrené v publikácii sú názormi autorov
a nemusia odrážať postoje donora.

© ETP Slovensko - Centrum pre udržateľný rozvoj
Mgr. Iva Grejtáková
Andrej Gliganič
Lenka Orságová, M.A.

AK CHCEME PRACOVAŤ S KOMUNITOU,
NAJVIAC ODPOVEDÍ ZÍSKAME PRÁVE V NEJ.

ISBN 978-80-968196-5-2

9 788096 819652 >

ETP Slovensko
Centrum pre udržateľný rozvoj
Zemplínska 15/A, 040 01 Košice
tel/fax: 00421 55 72 888 56-8
etp@ke.etp.sk
www.etp.sk